

A passzív ellenállás, a patriótizmus nemes büszkesége többször készítette a cárt tapintatos politikai fogásra: közeledésre, engedékenységre, de Pilsudski-ék társulata nem volt hajlandó a hóhér kezéből a kenyeret elfogadni. Ebből a titkos társulattól nőtt ki később a felszabadító nemzedék. Az olasz balilla-intézményhez és a mi levénte szervezetünkhöz hasonló volt a Cselekvő Harci Szövetség, vagyis az az ifjúsági forradalmi sejt, amely Pilsudski eszmevilága körül csoportosult.

Az ő áldozatos tevékenységük és vértanúságuk teremtette meg a mai lengyel államot és társadalmat. A szerző érezhető szimpátiával állítja elének a pártok életét és nemes parlamenti küzdelmeiket; az igazságszolgáltatást, közigazgatást. Nem mulasztja el azonban felhívni a figyelmet arra az el nem hanyagolható tényezőre, amely a lengyel belpolitika keretét és sokszor kényes problémáit jelenti: *a kisebbségi kérdésre*. A lengyeleknek súlyosabb nemzetiségi problémáik vannak, mint nekünk, de ezeknek alakulása útban van a szerencsés megoldás felé. Rydz-Smygly a legerélyesebben megkívánja a közigazgatási tisztviselőktől, hogy a nemzetiségekkel méltányosan bánjanak. A panaszt pedig radikálisan orvosolja: az illető tisztviselő kicserélésével.

A lengyel külpolitika a békekötés óta lényegesen kiszélesedett; Beck kezében meglepő aktivitást nyert s épen ezért súlya és tekintélye nagyot emelkedett. Irányát Beck céltudatos szavai adják meg: Semmit rólunk nélkülünk!

Hazai közoktatásügyi köreink számára tanulságosak a lengyel oktatásról szóló lapok. A középfokú oktatás a tudományos követelmények mellett felkarolja a társadalom gyakorlati szükségleteit is. A középiskola u. i. hat éves tanulmányt jelent, melyből négy év a latin műveltségű gimnázium, kettő pedig a szakirányú (technikai, gazdasági, klasszikus) kiképzést nyújtó liceum. A gimnázium és liceum is érettségivel zárul és ennek birtokában léphet az ifjú az egyetemre v. főiskolára. A doktorátusnak is nagyobb a súlya mint nálunk, mert a doktori címet csak a diploma megszerzése után még három évi szemináriumi kutató munkássággal és disszertációval lehet megszerezni.

A nemzeti kultúrának egyik legjellegzetesebb ága az irodalom. A lengyel szépirodalom a történeti hullámlást és a népi erők optimista küzdelmét szemlélteti. Ez a meglátás vezeti Komoróczyt, hogy a mai lengyeliség lelki képét irodalmának és művészetének pszichológiai elemzésével egészítse ki. Itt bontakozik ki előttünk a lengyel nép nemes nacionalizmusa. Követésre méltó okulás számunkra az a tény, hogy a lengyel írók és művészek témaválasztását — főleg az elnyomatás idején — a nemzeti múlt dicső vagy gyászos eseményei ihlették, s problémalátásukat mindig a feltámadásukba vetett hit határozta meg. E nemes tanulság miatt szeretnénk ott látni Komoróczy könyvét minden ifjúsági és tanári könyvtárban.

Visy József.

Borbély László: Tengerre magyar! Singer és Wolfner kiadása. Bpest, 1939
152 oldal.

A csinos kiállítású könyvet a szerző a magyar ifjúságnak ajánlja s el kell ismernünk, hogy az ifjúsági irodalom jobb rétegéhez tartozik a munka. Az esemény, egy Duna-tengerjáró motoroshajóval tett utazás Budapeستől Port Saidig, valóban ifjúsági könyvbe illő mondanivalókat tartalmaz, stílusa ügyesen alkalmazkodik a serdülőkor élményszerűségét kívánó érdeklődéséhez, szövegközi képei pedig szemléletessé teszik a leírásokat. A figyelmet mindvégig leköti; benne ügyesen váltakoznak a hangulatos földrajzi leírások, történelmi vonatkozások, gazdasági kapcsolatok

á kalandos elemmel. Felkelti az érdeklődést a Duna alsó folyása és a Levante iránt, egyben pedig kielégíti a magyar ifjúságnak mindenkor élénken észlelt tenger iránti érdeklődését. Hazafias értékei kétségbevonhatatlanok a könyvnek és amikor a kis-múltú magyar tengerhajózás, alárendelt helyzetben lévő magyar tengerészek szép teljesítményeiről megemlékezik, arra nevel, hogy nincsen olyan tere az életnek, ahol a magyar ne alkothatna kiválót. Természetesen nem hibátlan a könyv; a fogyatkozások azonban jelentéktelen elírások és felületességek, így semmiképpen nem vonnak le az értékből. A mű igen alkalmas ifjúsági könyvtárak számára és jutalomkönyvül is ajánlható a 13—16 éves mindkét nembeli tanulóknak.

— ami —

Darvas József: Egy parasztcsalád története. Bp. Athenaeum 1939.

A parasztkérdés az utolsó évtizedekben kezd életkérdés lenni. Csodálatos, hogy a jobbágyfelszabadítás után száz évvel, igazán csak napjainkban kezdik a parasztot reálishan látni. Berzeviczy Gergely még latinul írta meg könyvét: *A parasztok természetéről*, Tessedik könyve: *A parasztember Magyarországon* német és magyar nyelven jelent meg. Tessedik még jogosan panaszkodik, hogy „kába és homályos értelemben vagyon a paraszt a közjót illető dolgokban”. De legkülönösebb, hogy a parasztra vonatkozó fogalmaink sem voltak tiszták. A 48-as szabadságharc után az irodalom rokonszenyesnek mutatja a parasztot, mint Jókai, humorosnak, sőt kómikusnak, mint Mikszáth és Gárdonyi, erőteljesnek, nagy problémák hordozójának, mint Móricz Zsigmond, eszményinek, néha egészen parasztkirálynak, mint Szabó Dezso.

Darvas József könyve bennünket két okból is érdekel: 1) mert közvetlen élményen alapul, 2) mert megszívlelésre méltó nevelési vonatkozásai vannak. Könyvének az az előnye, hogy a szociografiai szempontokat közvetlen élmények szolgáltatják. Ameddig valaki sorsa és foglalkozása szerint paraszt, addig rendszerint nincs világos tudatában helyzetének, ha kiemelkedett, könnyen feleli multját. Darvas mentve van ettől a szokásos veszélytől. Ő féllábbal még a a paraszti életben van, érzi annak minden keserűségét vagy kisebb-nagyobb örömét. Talán már nem tud egészen a nyelvükön, de amit *róluk* vagy *értük* mond, az igen közel van hozzájuk s talán a mainál nagyobb népműveltség idején képes lesz tudatosítani a paraszttömegek természetes értelmét. Darvas Józsefet még tér és idő nem választja el parasztestvéreitől:

„Sokat vagyok köztük — mondja az író — és látszólag igen jól megértjük egymást. Sokszor mégis egy egy elmondott szó rezdülésén, elfogott tekintet villanásán keresztül élesen döbben belém a fájdalom, hogy mennyire idegenek lettünk egymás számára“.

Nemcsak az író lelki alkata, de a paraszttömeg tragikusan mély lelki örvényére is rávilágít ez a vallomás. Az író, akit egy humánus lelkű tanító szerető figyelve segít kiemelkedni a paraszti sorból, másképen lát, mint testvérei. Felismeri családján keresztül az egész nagy paraszti család tragikus történeti szerepét, a társadalmi viszonyoktól való totális függőségét. Megmutatja, hogy a korszellem időnként hogyan változtatott a parasztság helyzetén, ő maga felébred, revidálja látásmódját, de, habár népe javára mondja el, amit megtanult, épen parasztestvérei azok, akikhez legkevésbé szólhat. De a megértők körét mégis jobban bővíti már, mint Berzeviczy és Tessedik tehették valamikor.

Ámde van néhány olyan szempont munkájában, melyet a pedagógusoknak